

Lublin, 22 września 2024 r.

Dr hab. Jolanta Szolno-Koguc prof. UMCS
Instytut Ekonomii i Finansów
Wydział Ekonomiczny
Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Magdaleny Pelikan-Krupińskiej

pt. *Podatki dochodowe w ujęciu aksjologicznym* (Kraków 2024), napisanej pod kierunkiem promotora prof. dr hab. Janiny Filek oraz promotora pomocniczej dr hab. Katarzyny Owsiak

1. Uwagi wstępne

Podstawę sporządzenia niniejszej recenzji stanowi pismo Pana prof. dr hab. Stanisława Popka, Dyrektora Szkoły Doktorskiej UEK z dnia 9 lipca 2024 r., informujące o powołaniu mnie przez Radę Dyscypliny Ekonomia i Finanse Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie na recenzenta rozprawy doktorskiej mgr Magdaleny Pelikan-Krupińskiej pt. *Podatki dochodowe w ujęciu aksjologicznym* (Kraków 2024).

Praca doktorska mgr Magdaleny Pelikan-Krupińskiej jest obszernym opracowaniem, liczącym aż 441 stron standardowego wydruku. Część teoretyczna oraz analityczno-badawcza zawarta została na 320 stronach, na pozostałych zaś ujęto bibliografię, spisy tabel i rysunków, wreszcie aneks z 19 załącznikami. Konstrukcja rozprawy składa się ze wstępu, siedmiu rozdziałów oraz zakończenia. Warto podkreślić, iż zachowane zostały właściwe proporcje pomiędzy zakresem rozważań i analiz prezentowanych w poszczególnych częściach dysertacji. Podstawy teoretyczne zawarte zostały w rozdziałach 1 - 3, obszerną diagnozę konstrukcji podatków dochodowych w perspektywie aksjologicznym zaprezentowano w rozdziałach 4 i 5, wreszcie kluczowe dwa ostatnie rozdziały poświęcono prezentacji wyników badań własnych wraz z konkluzjami rekomendacyjnymi na przyszłość.

Rozprawa napisana została w sposób bardzo komunikatywny dla odbiorcy, język pracy nie budzi zastrzeżeń, jest zrozumiały. Pozytywnie ocenić należy także pozostałe elementy warsztatu pisarskiego, o czym świadczy właściwy dobór i posługiwanie się obszerną literaturą przedmiotu (jej wykaz obejmuje blisko 400 pozycji!) oraz innymi źródłami, w tym aktami prawa krajowego i międzynarodowego, wraz z orzecznictwem, raportami instytucji międzynarodowych jak OECD, Komisja Europejska, Eurostat, oraz krajowych, w szczególności NIK, MF, GUS, źródłami netograficznymi.

Sporządzając niniejszą ocenę rozprawy doktorskiej mgr Magdaleny Pelikan-Krupińskiej, uwzględniłam wymogi określone w ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jedn. Dz. U. z 2017 r. poz. 1789 z późn. zm.) w związku z ustawą z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668 z późn. zm.). Kolejne elementy recenzji odnoszą się do następujących kryteriów:

- wagi podjętej problematyki badań, trafności wyboru obszaru badawczego, oryginalności podejścia i rozwiązania problemu naukowego,
- poprawności sformułowania celów i hipotez badawczych, wyboru metod badawczych,
- struktury treści rozprawy, jakości merytorycznej rozprawy oraz poprawności uzyskanych rezultatów,
- formalno-warsztatowej strony rozprawy.

2. Ocena metodyki badań (uzasadnienie wyboru problemu badawczego, założenia badawcze, cele, hipotezy, metody badawcze)

Mimo poszukiwań tak w teorii, jak i w praktyce, nie znaleziono dotychczas sposobu rozwiązania odwiecznego dylematu pomiędzy władzą (także tą demokratyczną), oczekującą wysokich wpływów podatkowych, niezbędnych dla funkcjonowania państwa, realizacji celów i zadań publicznych, a podatnikami chcącymi uniknąć płacenia podatków, które w swojej istocie pozbawiają ich części posiadanych i/lub wypracowanych czy pozyskanych zasobów o charakterze dochodowym lub majątkowym, naruszają indywidualne wolności narzucając określone obowiązki podatkowe, egzekwując odpowiedzialność podatkową. Pojawia się kluczowy zwłaszcza z punktu widzenia współczesnych systemów podatkowych kontekst etycznej normy opodatkowania, normy, która jednakże tak w teorii, jak i w praktyce powoduje problemy koncepcyjne i interpretacyjne. Z jednej bowiem strony etyka jest ważna, kształtuje mentalność i moralność także w obszarze podatków, a w konsekwencji respektowanie obowiązków obywatelskich, w tym podatkowych. Z drugiej zaś ustawodawca musi pogodzić etykę z twardym celem fiskalnym. Konflikt interesów ochrony dobra publicznego i dobra jednostki nie może jednakże prowadzić do uznania, że dobro publiczne stoi ponad i przed interesem jednostki. Względy podatkowe nieuchronnie prowadzą do dylematów aksjologicznych, z systemem wartości w istocie wiąże się akceptacja nakładanych ciężarów podatkowych bądź jej brak, a co za tym granice opodatkowania, w konsekwencji również pozytywne bądź negatywne postawy podatników. Naruszenie wartości, norm etycznych w opodatkowaniu, tak nakładanych ciężarach, stanowionych regulacjach prawnych, jak i stosowanych rozwiązaniach podatkowych, prowadzi do nieefektywności, a co za tym idzie nieracjonalności systemu podatkowego.

Oczywiście przy kształtowaniu konstrukcji podatków kluczowym jest interes finansowy państwa, ale nie może być traktowany jako okoliczność wykluczająca stosowanie zasad etycznych, wartości takich jak sprawiedliwość, wolność, odpowiedzialność społeczna. Względy racjonalności systemu podatkowego wymagają respektowania wymienionych wartości, zwłaszcza sprawiedliwego i równego traktowania pod względem opodatkowania, sprawiedliwość jest warunkiem akceptacji nałożonych obciążeń, a zatem implikuje także skuteczność i efektywność gromadzenia dochodów państwa z tego tytułu. Niestety w podejmowanych w ostatnim czasie badaniach naukowych, stosunkowo rzadko pojawia się kontekst wartości etycznych, ekonomiści przede wszystkim skupiają uwagę na aspektach sprzyjających procesowi gospodarowania, jeśli już pojawiają się pojęcia aksjologiczne to dotyczą skuteczności, efektywności, co najwyżej wolności i swobody prowadzenia działalności gospodarczej. A *ekonomia*, jak słusznie podkreśla Doktorantka przywołując słowa Ł. Hardta, *jest nauką moralną, samo działanie rynku nie rozgrywa się w pustce aksjologicznej, a operujące na nim podmioty to jednak zdecydowanie coś więcej niż wchodzące w interakcje funkcje użyteczności*. Znaczenie obudowania i ożywienia tradycji zakorzenienia ekonomii w filozofii moralnej podkreślił także zacytowany przez Autorkę we wstępie J. Hausner zwracając uwagę, iż *ekonomia nie może analizować tylko efektywności i wzrostu, musi rozpatrywać przede wszystkim jakość życia i rozwój*. Dobitnie brak aksjologicznego podejścia w ekonomii wyraził czeski ekonomista T. Sedlacek, podkreślając, iż *ekonomia potrzebowała jedynie wieku, by stać się nauką przesiąkniętą matematyką i alokacjami, pełną wykresów, równań i tabel, zupełnie pozbawioną etyki* (cyt. na s. 119 recenzowanej rozprawy doktorskiej). W tym kontekście nie sposób pominąć poglądów indyjskiego ekonomisty A. K. Sena, laureata ekonomicznego Nobla z 1998 roku, który słusznie dowodził, że jednym z największych błędów współczesnych ekonomistów jest rozpatrywanie wszystkiego jedynie w kategoriach ewentualnych korzyści i zysków, efektywności, zupełne pomijanie etycznego i aksjologicznego uwarunkowania decyzji ekonomicznych. Wobec powyższego jawi się wyraźny niedosyt pogłębionych, usystematyzowanych badań łączących kontekst ekonomiczny funkcjonowania podatków i systemów podatkowych z perspektywą aksjologiczną, zwłaszcza w obszarze wartości etycznych. Dobrze zatem, że Pani Magister podjęła się zadania wypełnienia wymienionej luki badawczej, uzupełnienia dostępnego zasobu wiedzy na temat podatków dochodowych, ich oceny z punktu widzenia wartości ważnych dla państwa i społeczeństwa oraz podatnika, wartości takich, jak godność, wolność, równość, sprawiedliwość społeczna, społeczna gospodarka rynkowa, solidarność i dialog, odpowiedzialność, jak i wskazania kierunków zmian konstrukcyjnych rozważanych danin w perspektywie etycznej, uwzględniającej moralność jako istotny czynnik determinujących zachowania podatników. Jako recenzent oceniam zatem bardzo wysoko podjęty w dysertacji problem badawczy dotyczący perspektywy aksjologicznej podatków dochodowych, jako ważny i aktualny zarówno z punktu widzenia teoriopoznawczego, jak i aplikacyjnego.

Podstawowym celem ocenianej rozprawy jest *analiza podatków dochodowych w Polsce w kontekście aksjologicznym wywiedzionym z wartości zapisanych w Konstytucji RP*. Tak zdefiniowanemu zasadniczemu celowi podporządkowano **sześć celów szczegółowych** określonych jako:

- 1) *Identyfikacja i analiza wartości, które historyczne w teorii ekonomii uważano za istotne w procesie nakładania i pobierania podatków.*
- 2) *Wskazanie i omówienie wartości chronionych przez Konstytucję RP, które są ważne w zakresie omawianej problematyki i mogą stanowić podstawę do krytycznej analizy podatków dochodowych w Polsce.*
- 3) *Ustalenie, czy w procesie stanowienia prawa podatkowego w zakresie podatków dochodowych ustawodawca odwołuje się do wartości i jaki jest rzeczywisty powód tego odwołania.*
- 4) *Identyfikacja i ocena głównych problemów pojawiających się w związku z aktualną strukturą podatków dochodowych w Polsce w kontekście wartości konstytucyjnych.*
- 5) *Identyfikacja czynników sprzyjających wywiązywaniu się podatników z obowiązków podatkowych z podkreśleniem roli tzw. moralności podatkowej.*
- 6) *Wskazanie możliwych kierunków zmian w obszarze podatków dochodowych sprzyjających realizacji podstawowych wartości konstytucyjnych.*

Warto podkreślić, iż cel podstawowy oraz cele szczegółowe są spójne, logicznie powiązane, nie budzi wątpliwości ich waga poznawcza.

Dla tak zdefiniowanych zamierzeń dysertacyjnych przyjęto następującą **hipotezę główną**: *podatki dochodowe w Polsce konstruowane są bez wyraźnej wizji aksjologicznej, która powinna wynikać z rozwiązań przyjętych w Konstytucji RP, a to nie sprzyja realizacji i ochronie podstawowych wartości konstytucyjnych*. Na potrzeby jej weryfikacji wyodrębniono łącznie **pięć hipotez pomocniczych**:

- 1) *Odwołanie się do wartości podczas wprowadzania zmian w podatkach dochodowych jest w niektórych przypadkach pozorne, bowiem rzeczywistym celem ustawodawcy nie jest realizacja i ochrona tych wartości, ale realizacja celów fiskalnych lub politycznych.*
- 2) *Spośród czynników socjo-demograficznych płeć i wiek są najbardziej związane z poziomem moralności podatkowej polskich podatników.*
- 3) *Polski system podatkowy postrzegany jest przez podatników jako niesprawiedliwy.*
- 4) *Podatnicy polscy nie mają zaufania do administracji skarbowej i uważają, że nie są traktowani przez nią sprawiedliwie, z należyтым szacunkiem i godnością oraz krytycznie oceniają rzetelność i sprawność jej działania.*

- 5) Respondenci, którzy mieli w ostatnich trzech latach kontakt osobisty, listowny lub telefoniczny z administracją skarbową rządowej wskazują odpowiedź neutralną (nie mam zdania) w pytaniach dotyczących relacji między podatnikiem a administracją skarbową w porównaniu do osób, które takiego kontaktu nie miały (w ostatnich trzech latach).

Do realizacji celów i weryfikacji hipotez badawczych Doktorantka umiejętnie dobrała **metody i narzędzia badawcze**. W części teoretycznej rozprawy zastosowana została metoda opisowa, z uwzględnieniem krytycznego przeglądu krajowej i zagranicznej literatury ekonomicznej, ale co ważne w kontekście podjętego problemu badawczego i założeń teoretycznych dysertacji również z zakresu innych dyscyplin nauk społecznych, w szczególności nauk prawnych, psychologii i filozofii. Przeprowadzone studia i rozważania pozwoliły na usystematyzowanie pojęcia wartości w ujęciu filozoficznym, jak i ekonomicznym, analizę wartości konstytucyjnych przyjętych w polskiej ustawie zasadniczej z 1997 r. jako podstawa funkcjonalna państwa i społeczeństwa. Badania literaturowe obejmowały też aksjologiczną istotę i funkcje podatków, w tym podatków dochodowych, oraz czynniki mające wpływ na wywiązywanie się przez podatników z obowiązków podatkowych. Z kolei w części empirycznej dla zapewnienia oczekiwanej jakości badań własnych i ograniczenia błędu pomiaru, zastosowano triangulację metodologiczną, łącząc kilka metod i technik. W szczególności wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego (przeprowadzonego wśród podatników), technikę pogłębionego wywiadu indywidualnego (IDI – od ang. *in-depth-interviews*) z ekspertami, oraz metodę studium przypadku (na podstawie wybranych orzeczeń sądów administracyjnych).

W mojej opinii zarówno przyjęta metodyka, jak i zakres realizowanych badań nie budzą zastrzeżeń, są bardzo dobrze uargumentowane i umotywowane na gruncie dorobku teorii nauk społecznych oraz adekwatne do specyfiki zasadniczego problemu badawczego, wykorzystane w ciekawy poznawczo i inspirujący w kontekście przyszłych potencjalnych eksploracji naukowych sposobów.

3. Ocena merytorycznej treści rozprawy

Praca koncentruje się na problematyce podatków dochodowych w kontekście spełnienia reguł aksjologicznych, wartości, które stanowią kwintesencję społeczeństwa demokratycznego, fundament państwa obywatelskiego. Doktorantka prowadząc badania wykazała się ogromną wiedzą z zakresu nauk społecznych, w tym nie tylko ekonomii, ale również finansów, zarządzania, filozofii, psychologii, nauk socjologicznych, nauk prawnych. Znajduje to stosowne odzwierciedlenie tak w części teoretycznej, jak i analitycznej rozprawy. We **wstępie** (s. 5-15) w sposób prawidłowy zarysowano i uzasadniono lukę badawczą oraz zdefiniowano problem badawczy. Dwa kluczowe komponenty rozważań odnoszą

się z jednej strony do problematyki aksjologicznej, z drugiej zaś zagadnień podatkowych. Elementy te zostały w pracy dobrze przedstawione i opisane.

W **pierwszym rozdziale** rozprawy (s. 17-44) uwaga skupiona została na teoretycznych aspektach wartości. Wykorzystując dorobek aksjologii jako nauki o wartościach zdefiniowano istotę pojęcia wartości, historię, ze szczególną ekspozycją ewolucji poglądów przedstawicieli nauk ekonomicznych. Wskazana została rola i znaczenia wartości dla rozwoju społecznego i gospodarczego.

Drugi rozdział pracy (s. 45-86) to teoretyczno-prawne studium wartości ujętych w polskiej ustawie zasadniczej z 1997 r. Uwzględnione zostały następujące wzorce konstytucyjne: godność, wolność, równość, ochrona wolności i praw jednostki, Rzeczpospolita Polska jako dobro wspólne wszystkich obywateli, społeczeństwo obywatelskie, państwo prawa, państwo rzetelne i sprawne, społeczna gospodarka rynkowa, wolność działalności gospodarczej, własność prywatna, solidarność, dialog i współpraca partnerów społecznych, sprawiedliwość społeczna. Rozważania podjęte w niniejsze części rozprawy stanowią punkt odniesienia dla krytycznej analizy i oceny funkcjonujących w polskim systemie podatkowym podatków dochodowych, podjętej przez Doktorantkę próby odpowiedzi na zasadnicze pytanie badawcze: czy przyjęta w Polsce konstrukcja podatków dochodowych sprzyja realizacji i ochronie wartości konstytucyjnych.

W **rozdziale trzecim** (s. 87-134) kompleksowej analizie poddano istotę podatku jako podstawowego źródła dochodów publicznych, z uwzględnieniem definicję pojęcia, oraz elementy techniki podatkowej. Szeroko (fragmentami może aż nadto, ponieważ część treści ma charakter typowo podręcznikowy) omówiono funkcje podatków, cele polityki podatkowej, jak również scharakteryzowano komparatywnie zasady podatkowe oraz zasady prawa podatkowego.

Czwarty rozdział (s. 135-168) opisuje podmioty opodatkowania: zarówno państwo jako podmiot czynny, ustanawiający i pobierający daniny publiczne, jak i podatnika, to jest osoby fizyczne, osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, ich prawa i obowiązki, ale też zróżnicowanie reakcji na opodatkowanie, wynikające ze zróżnicowanych postaw podatkowych, w tym moralności podatkowej. Zestawione zostały interesujące wyniki badań innych autorów na temat tzw. motywatorów podatkowych, czyli czynników wpływających na decyzje podatników związane z realizacją ich obowiązków.

W **rozdziale piątym** (s. 169-226) scharakteryzowano dochód jako przedmiot opodatkowania, uwzględniając genezę jego opodatkowania, jak też zalety i wady różnych koncepcji tak opodatkowania dochodów osobistych i podatku dochodowego od osób fizycznych, jak i specyfiki opodatkowania dochodów osób prawnych. Analizie w ujęciu aksjologicznym, z perspektywy wartości wskazanych w Konstytucji RP, poddano kluczowe elementy konstrukcji aktualnie obowiązujących w polskim systemie podatkowym podatków dochodowych: stawki i skale podatkowe, zwolnienia i ulgi podatkowe.

Szczególnym rozważaniom pod kątem oceny realizacji wartości konstytucyjnych poddane zostały takie wybrane rozwiązania, jak ulga dla młodych, danina solidarnościowa, raportowanie schematy podatkowe, wreszcie składka zdrowotna słusznie uznana przez Autorkę jako formę „ukrytego podatku”. **Rozdziały szósty** (s. 227-298) i **siódmy** (s. 299-322) to część empiryczna pracy. W rozdziale szóstym zaprezentowano wykorzystane metody i techniki badawcze. Scharakteryzowano każdą z wybranych metod (sondaż diagnostyczny, studium przypadku, IDI) oraz uzasadniono motywy ich wyboru. Przedstawiono następnie wyniki badań własnych dotyczące motywatorów podatkowych, jak również omówiono problematykę subiektywnej oceny systemu podatkowego oraz działalności administracji skarbowej przez polskich podatników. W treści rozdziału szóstego znalazły się także opinie ekspertów na temat konstrukcji i praktyki funkcjonowania podatków dochodowych w Polsce w kontekście wartości konstytucyjnych. W rozdziale siódmym zamieszczone zostało podsumowanie wyników badań własnych pod kątem realizacji założonych celów dysertacyjnych oraz weryfikacji przyjętych hipotez badawczych. W tej części pracy uwzględniono też autorskie rekomendacje zmian w odniesieniu do systemu podatkowego jako całości (rekomendacje ogólne), oraz do konstrukcji obydwu podatków dochodowych tj. podatku dochodowego od osób fizycznych i podatku dochodowego od osób prawnych (rekomendacje szczegółowe) w kierunku poprawy realizacji i ochrony podstawowych wartości konstytucyjnych. Między innymi wskazano działania skierowane do podatników, które można i należy podjąć, aby podnieść wśród nich poziom akceptacji obowiązków podatkowych, jednocześnie pozytywnie wpływając na postrzeganie sprawiedliwości systemu podatkowego i podatków dochodowych (tzw. sprawiedliwość subiektywna). Podkreślona została konieczność poprawy relacji podatnik – administracja skarbową, z uwzględnieniem kwestii zawarcia umowy społecznej (kontraktu społecznego), co – jak słusznie zauważa Autorka – sprzyjałoby większej akceptacji obowiązków podatkowych ze strony podatników.

Całość rozprawy wieńczy **zakończenie** (s. 279-287), w których obok podsumowania dokonanych rozważań w kontekście realizacji założeń badawczych, syntezy najważniejszych wniosków, zaprezentowano dalsze kierunki badań kontekstu aksjologicznego podatków dochodowych.

Jako recenzent pragnę podkreślić logiczność i spójność zarówno konstrukcji całości pracy, jak i poszczególnych jej elementów (rozdziałów i podrozdziałów). Tytuły rozdziałów oraz ich zawartość są bardzo dobrze powiązane z zakresem rozprawy i stanowią w pełni udaną próbę rozwinięcia założonych wyzwań badawczych.

Recenzowana rozprawa ma charakter opisowo-analityczny, uwzględniający aspekt konceptualny, jak i funkcjonalny. Zawiera wiele wartościowych i twórczych wątków w wymiarze dorobku teoretycz-

nego, jak i, co należy szczególnie podkreślić, aplikacyjnego. Dysertacja ma szansę zmniejszyć istniejącą lukę w dotychczasowym dorobku ekonomii w obszarze podatków i systemów podatkowych jako oryginalne dzieło naukowe na temat etyczno-aksjologicznych aspektów opodatkowania, w szczególności podatku od dochodów. W mojej opinii jako recenzenta wykreowana przez mgr Magdalenę Pelikan-Krupińską konstrukcja rozprawy, sposób prezentacji i wykorzystanie zebranego materiału źródłowego (literatura, akty prawne, raporty i sprawozdania), a także zastosowana metoda krytycznej analizy problemu połączona z logicznym wnioskowaniem, pozwala jednoznacznie stwierdzić (uwzględniając wnioski końcowe zawarte w zakończeniu rozprawy), że zakładane przez Doktorantkę cele badawcze zostały w pełni osiągnięte, a przyjęte hipotezy potwierdzone. Ponadto Autorka udowodniła, iż posiada szeroką wiedzę teoretyczną w reprezentowanej dyscyplinie, dysponuje własnym warsztatem badawczym umożliwiającym kompleksowe i skuteczne badanie złożonych zagadnień ekonomicznych.

Lektura praca nasuwa również pewne **refleksje, inspirujące do dyskusji w trakcie obrony.**

Pierwsza refleksja wypływa z zasadniczej wartości konstytucyjnych eksponowanych w odniesieniu do podatków: równości i powszechności opodatkowania. W tym kontekście jawi się kluczowy dylemat dotyczący sprawiedliwego podatku od dochodów osobistych: jakie – w opinii Doktorantki – powinien spełniać uniwersalne wymagania przesądzające o sprawiedliwości, a w jakim zakresie uwzględniać specyficzne uwarunkowania (przy czym jeśli tak, to jakie).

Druga kwestia odnosi się do zaproponowanych w dysertacji rekomendacji ogólnych. Pani Magister podkreśliła, iż niezbędne jest w pierwszej kolejności podjęcie działań w celu ustabilizowania istniejącej struktury podatków, choć zastrzegając, że przynajmniej do czasu faktycznej implementacji już wprowadzonych przepisami prawa zmian (s. 313). W związku z tą konstatacją jawi się szersze pytanie, czy przyjęta tradycyjna struktura systemu podatkowego, oparta na trzech podstawowych filarach - tj. dwóch konstrukcjach dochodowych uzależnionych od formy prawno-organizacyjnej, podatkach konsumpcyjnych (ogólnym VAT i selektywnej akcyzie), oraz pozostałych podatkach, głównie o charakterze majątkowym - odpowiada aktualnym uwarunkowaniom i wyzwaniom społeczno-gospodarczym, potrzebom fiskalnym, a nade wszystko perspektywie etycznej? Czy wspomniane ustabilizowanie strukturalne paradoksalnie nie utrwała negatywnej oceny polskiego systemu podatkowego w opinii podatników, nie wzmacnia oporu podatkowego?

Wreszcie trzecia refleksja, którą pragnę wyrazić w formie pytania: czy i w jakim zakresie w badaniach nad wartością w podatkach dochodowych można wykorzystać teorię perspektywy D. Kahnemana i A.N. Tversky'ego.

4. Strona formalna rozprawy

Recenzowana praca doktorska została przygotowana niezwykle sumiennie pod względem edytorskim. Omawiane zagadnienia przedstawiono w sposób przejrzysty, z zachowaną logiką kolejnych wywodów i poprawną argumentacją. Tekst uzupełniają dobrze sporządzone odnośniki do odpowiednich pozycji bibliograficznych (przypisy harwardzkie), oraz dodatkowo 41 tabel i 13 rysunków. Całość wydruku jest bardzo dobrze przygotowana redakcyjnie. Trudno znaleźć jakiegokolwiek potknięcia czy błędy techniczne czy stylistyczno-gramatyczne (z obowiązku recenzenckiego podaję przykłady pojedynczych literówek: s. 3 i s. 87 – tytuł rozdziału 3 jest „elelemt” powinno „element”; s. 121, drugi akapit, wiersz 11 jest „zadnia” powinno „zdania”).

5. Konkluzja końcowa

Reasumując, po zapoznaniu się z rozprawą doktorską mgr stwierdzam, iż recenzowana dysertacja Magdaleny Pelikan-Krupińskiej pt. *Podatki dochodowe w ujęciu aksjologicznym* jest twórczym i wartościowym opracowaniem, przemyślanym i dobrze przygotowanym, potwierdzającym umiejętności samodzielnej prowadzenia pracy naukowej przez Doktorantkę. Pani Magister wykazała się bardzo dobrą wiedzą teoretyczną w zakresie ekonomii, oraz sformułowała ważny problem naukowy, który następnie rozwiązała w oryginalny sposób. Zarówno dobór tematu, konstrukcja pracy, jak i przeprowadzone rozważania, a także poprawne argumentowanie, wnioskowanie i kompleksowość analiz, **czynią zadość wymogom ustawy z dnia 14. marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki, (art. 13.1)**. Do głównych walorów dysertacji zaliczam:

po pierwsze – sam wybór problematyki badawczej, wyjątkowej na tle podejmowanych w ostatnich latach tematów dysertacyjnych, i bardzo ważnej z punktu widzenia teoriopoznawczego i aplikacyjnego, inspirującej do kontynuacji i rozwijania dyskursu wokół aksjologicznych aspektów podatków i systemu podatkowego;

po drugie – oryginalne i szerokie ujęcie tematyki, wielopłaszczyznowe, wielowątkowe rozważania i analizy, wysoki poziom merytoryczny autorskich eksploracji, dystans i obiektywizm w prezentowaniu własnych ocen i wniosków;

po trzecie - imponującą podbudowę źródłową rozprawy w postaci bogatej literatury krajowej i zagranicznej (łącznie 397 pozycje!);

wreszcie **po czwarte** – przyjęta i zastosowana w autorskich badaniach empirycznych triangulacja metodologiczna, uwzględniająca metodę sondażu diagnostycznego wśród podatników, metodę studium przypadku (na podstawie wybranych orzeczeń sądów administracyjnych) oraz pogłębione wywiady indywidualne eksperckie; badania zostały bardzo dobrze zaplanowane, przygotowane, konsekwentnie

i skrupulatnie przeprowadzone, następnie ich wyniki przeanalizowane, syntetycznie zaprezentowane, wraz z oczekiwanymi podsumowującymi wnioskami i ocenami.

Jako recenzent pragnę podkreślić erudycję Pani Magister, Jej rozległą wiedzę nie tylko ekonomiczną, ale też prawniczą, filozoficzną, psychologiczną i socjologiczną. Z dużą swobodą porusza się w problematyce zarówno wartości, zwłaszcza w ujęciu konstytucyjnym, jak i podatków, ich uregulowań prawnych, jak i praktyki funkcjonowania. Zaprezentowane w pracy umiejętności analityczne i conceptualne bez wątpienia świadczą o uzdolnieniach Pani mgr Magdaleny Pelikan-Krupińskiej jako wszechstronnej i dojrzałej badaczki naukowej.

Mając na uwadze powyższe, **rekomenduję Radzie Dyscypliny Ekonomii i Finansów Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie przyjęcie niniejszej rozprawy oraz dopuszczenie do dalszych etapów przewodu doktorskiego, tj. publicznej obrony.**

Ponadto uwzględniając wysoki poziom merytoryczny rozważań oraz jakość zrealizowanych badań empirycznych, świadczących o dojrzałym warsztacie naukowym Kandydatki do stopnia naukowego doktora, w szczególności oryginalność problematyki, wysoki poziom zaprezentowanych rozważań i analiz, autorskie rekomendacje i wnioski aplikacyjne, dołączam **wniosek o wyróżnienie recenzowanej pracy doktorskiej.**